

REFLECȚII METODOLOGICE PRIVIND ATINGEREA SUSTENABILITĂȚII ÎN MEDIUL UNIVERSITAR

SUSLENCO Alina, dr., conf. univ., USARB

In this paper we have analyzed the possibilities, the requirements for achieving sustainability that stand in the way of universities. As artisans of knowledge, higher education institutions need to find the most relevant and effective means to move towards achieving sustainability, not only at the university campus level but also at the level of curriculum, training and academic performance. Thus, the adoption of a relevant, effective methodology focused on concrete standards becomes indispensable for competitive higher education institutions. The research methods used focused on the use of the following methods: induction, deduction, scientific abstraction, analysis, synthesis, qualitative research. We believe that a competitive higher education institution is obliged to step firmly on the path of sustainability based on its own methodology focused on efficiency and performance, sustainability in relation to all stakeholders involved.

Key words: sustainability, university, academic environment, stakeholders, environmental standards.

Odată cu penetrarea tot mai largă a fenomenului de globalizare în ramurile vieții, se amplifică necesitatea de asigurare a unui echilibru pe întreaga planetă, înglobând diversele sectoare în calitate de pârghii care pot contribui la eradicarea dezechilibrului și la normalizarea sistemului.

Deși, pare a fi ușor de realizat, acest fenomen este unul extrem de complex, deoarece implică eforturile tuturor țărilor lumii care trebuie să se centreze pe asigurarea echilibrului, implicând toate sectoarele de activitate. Deoarece economiile țărilor lumii funcționează diferit, având diverse interese naționale, realizarea echilibrului, este, deseori, greu de atins.

Un punct de plecare în realizarea echilibrului ar fi o conceptualizare a necesității realizării lui și includerea obiectivelor de realizare în activități concrete stipulate la nivel național, transformate în strategii concrete și funcționale aplicate corect și eficient la nivel național, ca ulterior, să se facă resimțit efectul aplicării lor la nivelul societății.

Asigurarea echilibrului poate fi realizată prin mai multe modalități:

- asigurarea unui echilibru social;
- asigurarea unui echilibru ecologic;
- asigurarea unui echilibru economic [1]

Elementele componente ale procesului de asigurare a echilibrului sunt extrem de flexibile la nivelul economiilor naționale, contribuind echivoc, la atingerea unui echilibru global. Fiecare dintre aceste elemente contribuie la asigurarea echilibrului internațional în măsura implicării statelor lumii în elaborarea și implementarea strategiilor sustenabile care asigură acest proces.

În acest context, evidențiem educația ca componență de bază a procesului de sustenabilitate deoarece educația, prin intermediul culturii academice, a valorilor și principiilor sale, a metodelor și tehnicilor sale, contribuie nemijlocit la formarea abilităților, deprinderilor, competențelor ce țin de activități sustenabile aplicate corect și la timp, la nivel național. De aceea, putem evidenția rolul decisiv al educației în asigurarea sustenabilității la nivel național.

Cercetările din domeniul managementului universităților au fost completate de lucrările specialiștilor Haspleslagh și Jemison care analizează strategic poziționarea folosind două dimensiuni: autonomia organizațională și interdependența strategică. Autonomia organizațională este definită aici ca auto-governantă în a decide cu privire la valoarea și cota de piață a entității organizaționale, entitatea fiind în acest caz fie universitatea în ansamblu sau o unitate din cadrul universității, cum ar fi o facultate, școală, institut sau departament [2].

Pentru ca activitățile universității să contribuie la dezvoltarea potențialului teritoriului, este necesar ca instituția de învățământ să funcționeze și să aplice *managementul sustenabilității universitare*.

Rolul educației în modelarea viitorului este recunoscut pe scară largă. Lumea devine din ce în ce mai complexă, interdependentă și ne-sustenabilă și acest lucru necesită o schimbare a stilului de viață. Astfel, rolul educației în asigurarea sustenabilității i se acordă o atenție sporită în universitățile din întreaga lume. Transformarea educației în educație sustenabilă presupune gândire sistemică și abordări interdisciplinare. Cu toate acestea, ca în toate acțiunile noi relevante și vizionare, în care oamenii sunt angajați, există întotdeauna o perioadă de „fierbere” care este necesară pentru a dezvolta și transmite idei, pentru a lansa discuții ample, pentru a perfecționa conceptele, pentru a le corecta și regla. Acest lucru apare

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ INTERNAȚIONALĂ
dedicată aniversării a 25 ani ai învățământului economic la USARB
**ASIGURAREA VIABILITĂȚII ECONOMICO-MANAGERIALE PENTRU DEZVOLTAREA
DURABILĂ A ECONOMIEI REGIONALE ÎN CONDIȚIILE INTEGRĂRII ÎN UE**

în dezvoltarea sustenabilă din învățământul superior.

O primă încercare în definirea „universității sustenabile” s-a realizat la mijlocul anilor 1990, prin Declarația de la Talloires. Jean Mayer, președintele Universității Tufts, din S.U.A., a convocat 22 de rectori universitari din Talloires, Franța, pentru a-și exprima îngrijorările despre starea lumii și a elaborat un document prin care au fost identificate și acțiunile cheie pe care universitățile trebuie să le realizeze pentru a crea „universitatea sustenabilă” [5].

Odată cu identificarea deficitului specialiștilor în managementul mediului și domeniile aferente, evaluarea consecințelor lor asupra mediului și a sănătății publice, a fost identificat rolul universității „Universitățile educă indivizi de care sunt cei mai responsabili dezvoltarea și organizarea instituțiilor sociale. Din acest motiv universitățile au o responsabilitate imensă de a sensibiliza, de a oferi cunoștințe, tehnologii și instrumente optime în vederea dezvoltării unui management al sustenabilității universitare” [5].

Declarația Talloires este un plan de acțiune ce cuprinde zece puncte pentru încorporarea managementului sustenabilității universitare prin predare, cercetare, operațiuni de informare. Acesta a fost semnată de peste 350 de rectori universitari din peste 40 de țări. Semnatarii declarației s-au angajat să adopte și realizeze următoarele acțiuni:

1. Creșterea gradului de conștientizare a dezvoltării mediului sustenabil.
2. Crearea unei culturi instituționale a sustenabilității.
3. Educația privind comportamentul responsabil cu mediul înconjurător.
4. Promovarea conservării mediului pentru toți.
5. Practicarea ecologiei instituționale.
6. Implicarea tuturor părților interesate.
7. Colaborarea pentru abordări interdisciplinare.
8. Îmbunătățirea capacității școlilor primare și secundare.
9. Extinderea activităților la nivel național și pe plan internațional.
10. Menținerea dinamicii [5].

Universitatea sustenabilă a fost definită de Velazquez et al. ca: „O instituție de învățământ superior, în ansamblu sau ca parte, care abordează, implică și promovează, la nivel național sau global, reducerea la minimum a impactului economic, social, ecologic negativ și efectele asupra sănătății generate în utilizarea resurselor lor, prin posibilitatea de realizare a funcțiilor de predare, cercetare, informare și administrare, dar și acordarea ajutorului societății în realizarea tranziției la stiluri de viață sustenabile” [4].

Ca răspuns la preocupările crescânde ale societății despre degradarea mediului apare cererea crescândă pentru tranziția către o societate sustenabilă, printr-o educație sustenabilă. În acest sens, instituțiile de învățământ superior din întreaga lume au început să își schimbe misiunile, practicile și abordările educaționale pentru a include sustenabilitatea ca vector central al activității.

Ilustrul cercetător E. Cortese susține că unele schimbări în activitățile umane vor decurge din transformarea universității într-una sustenabilă prin schimbarea paradigmei către un sistem de perspectivă, care va cuprinde interdependența complexă a activităților individuale, sociale, culturale, economice și politice, dar, nu în ultimul rând și biosfera.

Cercetătorul menționează că „Viitorii oameni de știință, ingineri și oameni de afaceri vor proiecta tehnologii și activități economice care vor acorda sprijin în loc să degradăm mediul natural să îmbunătățim sănătatea și bunăstarea umană, dar și să mimăm interiorul limitelor sistemelor naturale [2].

Cortese susține că „toți profesioniștii vor înțelege conexiunea lor cu lumea naturală. Ei vor înțelege cum să minimalizeze această „amprentă ecologică”. Toate generațiile curente și viitoare de oameni vor putea satisface nevoile lor de bază, manifestând o muncă semnificativă prin oportunitatea de a-și realiza întregul potențial uman personal și social”[2].

Potrivit cercetătorului, universitatea sustenabilă poate fi reprezentată prin intermediul figurii 1.

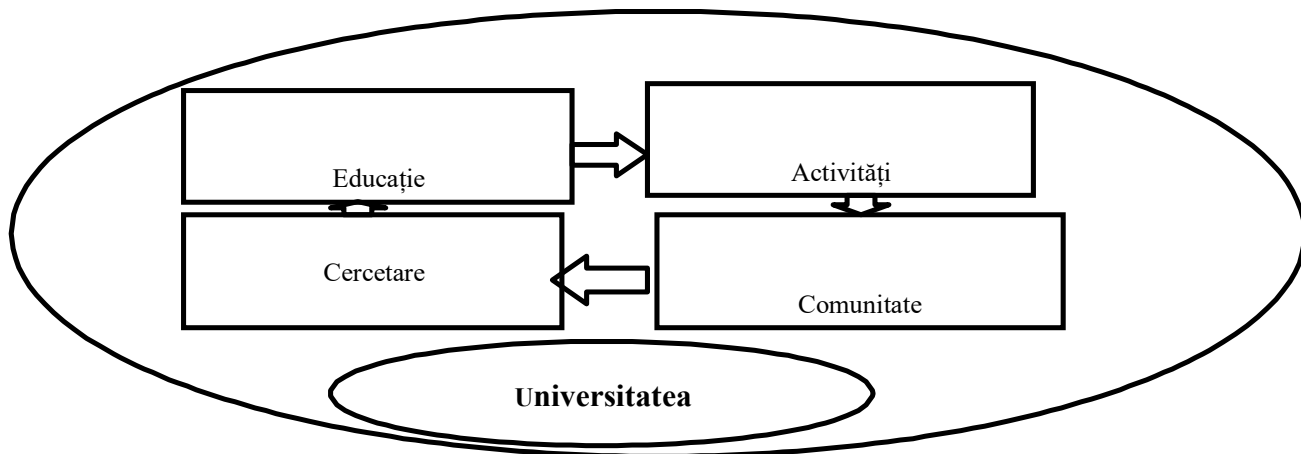

Figura 1. Universitatea sustenabilă după Cortese

Sursa: adaptat de autor

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ INTERNAȚIONALĂ
 dedicată aniversării a 25 ani ai învățământului economic la USARB
**ASIGURAREA VIABILITĂȚII ECONOMICO-MANAGERIALE PENTRU DEZVOLTAREA
 DURABILĂ A ECONOMIEI REGIONALE ÎN CONDIȚIILE INTEGRĂRII ÎN UE**

Potrivit lui Capozucca și Sarni (2012), sustenabilitatea este considerată un factor motivator pentru creativitate care poate ajuta întreprinderile prin creșterea eficienței funcționării lor, scăderea costurilor și limitarea mediului consecințele proiectelor [6]. Întrucât fiecare decizie poate afecta alți parametri pe termen lung și scurt, este important să promovăm ideea de sustenabilitate în toate acțiunile aplicate. Preocuparea cu privire la sustenabilitate a apărut ca urmare a creșterii rapide a populației, economiei și consumului resurselor noastre naturale.

Factorii sustenabilității sunt strâns interrelaționați și interdependenți. De exemplu, este clar că dezvoltarea economică nu poate fi sustenabilă dacă:

- cerințele de mediu sunt neglijate;
- lipsa trecerii la tehnologii mai ecologice;
- neglijarea dezvoltării sistemului de sănătate, educație, securitate socială etc .;
- lipsa asigurării distribuției echitabile a resurselor între oameni;
- neglijarea nevoilor generațiilor viitoare;
- evitarea dezvoltării democrației.

Se pot distinge trei factori ai sustenabilității, care sunt strâns legați de anumite valori umane universale, redați în figura 2.

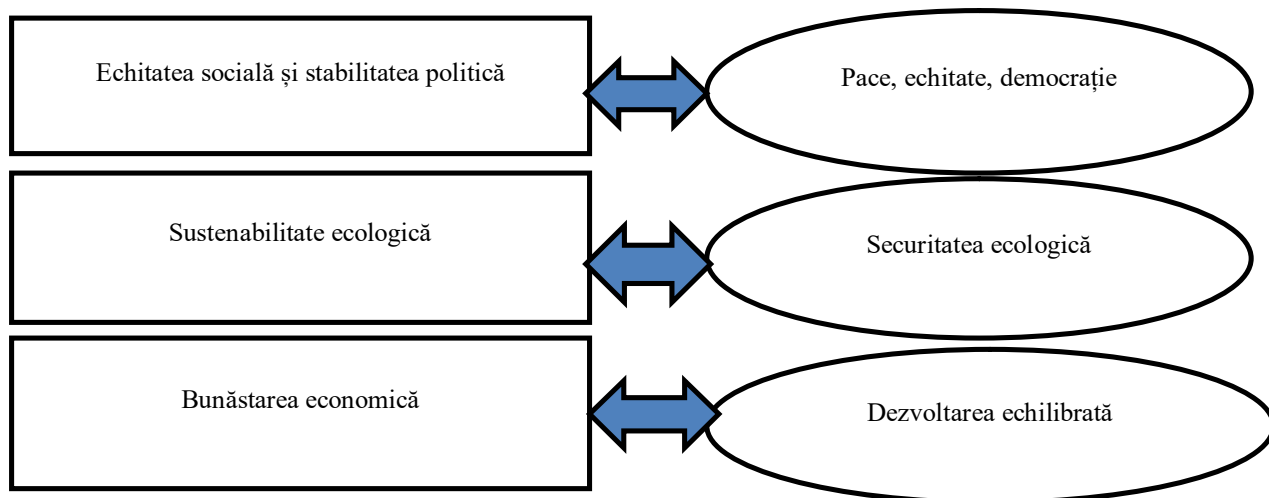

Figura 2. Factorii sustenabilității

Sursa: elaborat de autor

Într-o lucrare realizată de Velazquez, et al (2006), autorii s-au concentrat pe regulile fundamentale ale sustenabilității în învățământul superior [5]. Autorii au folosit un model empiric pentru a descrie necesitățile de bază care sunt importante pentru menținerea sustenabilității în campusuri. În această lucrare, autorii au analizat patru faze diferite ale sustenabilității în învățământul superior care au fost dezvoltate pe baza recenziei literaturii și a studiului empiric de ei.

1. Prima fază este dezvoltarea viziunii sustenabilității în instituțiile de învățământ superior;
2. Faza a doua se concentrează pe identificarea misiunii și a obiectivelor universității sustenabile;
3. Faza a treia identifică necesitatea creării unui comitet pentru sustenabilitate;
4. Faza a patra se identifică strategiile de sustenabilitate.

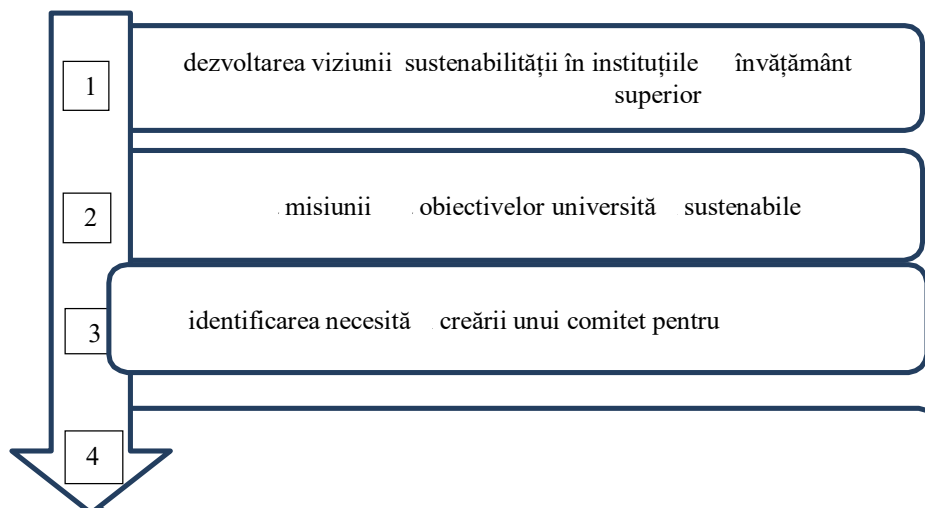

Figura 3. Fazele sustenabilității în învățământul superior

Sursa: elaborat de autor

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ INTERNAȚIONALĂ
dedicată aniversării a 25 ani ai învățământului economic la USARB
**ASIGURAREA VIABILITĂȚII ECONOMICO-MANAGERIALE PENTRU DEZVOLTAREA
DURABILĂ A ECONOMIEI REGIONALE ÎN CONDIȚIILE INTEGRĂRII ÎN UE**

Schematic, cele 4 faze ale sustenabilității în învățământul superior sunt redată în figura 3. Aceste patru faze prezintă toate elementele de sustenabilitate din cadrul instituțiilor de învățământ superior. Putem identifica 4 elemente de sustenabilitate din cadrul învățământului superior, precum: educație; cercetare; informare și parteneriat.

Implementarea sustenabilității- acest element este specific campusului în sine. În figura 3 am redat fazele sustenabilității în învățământul superior.

Modelul „4C”, propus de Jones, Selby și Sterling, sugerează că acțiunile universității sustenabile trebuie să se concentreze pe:

- curriculum;
- campus;
- comunitate instituțională;
- cultura organizațională [6].

În vederea dezvoltării sustenabilității instituțiilor de învățământ superior sunt necesare aplicarea următoarelor activități:

a) implementarea „clusterizării” – formarea și deschiderea clusterelor universitare este încă un concept nou pentru țara noastră deoarece clusterelor în Moldova coexistă doar la nivel de industrii. Considerăm că ar fi benefică conjugarea eforturilor de deschidere a clusterelor universitare care ar putea spori competitivitatea universităților membre dar, pe lângă aceasta, ar asigura un pilon de creștere a competitivității instituțiilor de învățământ superior membre.

b) asigurarea învățământului dual – deși universitățile sunt centre de învățământ care pun un accent sporit pe cercetare, educație, care deseori este una teoretică, axată pe formarea de competențe generale, transversale, ar fi benefic de a implementa învățământul dual în universitățile din Moldova care la rândul său ar ajuta universitățile să devină mai competitive și să crească fluxul de potențiali studenți oferindu-le direct posibilitatea aplicării în practică a metodelor, teoriilor, principiilor învățate în cadrul instituțiilor de învățământ superior. Astfel, apare necesitatea de a asigura o bună colaborare dintre mediul de afaceri și universitate. Studiind statisticile din domeniul dat și anume Indicele Global de Inovare, care se concentrează pe analiza colaborării dintre universitate, pe de o parte, și mediul de afaceri, pe de altă parte, se observă că Moldova este cel mai slab poziționată ocupând poziția 120 din 143 posibile în anul 2019. Acest lucru dă dovadă de o necesitate stringentă de a aplica învățământul dual prin omogenizarea orelor de studii a studenților în cadrul universităților și a orelor de practică și muncă în cadrul companiilor din mediul de afaceri. Implementarea acestei măsuri va contribui sinergic la soluționarea și a multor alte provocări cu care se confruntă, astăzi învățământul superior din Moldova.

c) dezvoltarea învățământului la distanță – dezvoltarea învățământului la distanță este o necesitate a instituțiilor de învățământ competitive, care pretend să ofere studenților studii de calitate. În contextual internaționalizării și globalizării învățământului, universitățile trebuie să fie capabile să ofere soluții de învățământ la distanță pentru studenții săi. Acesta, la rândul său îi va aduce mai mulți studenți și o va poziționa în vârful clasamentului competitivității universitare. Astfel, universitățile din Moldova trebuie să înceapă să ofere studii de doctorat și master la distanță ca, pe viitor să gândească largirea acestei practici și asupra studiilor de licență. Toate aceste avantaje ca influx pozitiv de studenți potențiali, vizibilitate externă, competitivitate, colaborări internaționale, vor deveni atuuri a universităților ce vor implementa această măsură.

d) dezvoltarea parteneriatului „universitate- mediul de afaceri” – dezvoltarea parteneriatului dintre mediul de afaceri și universitate devine un imperativ pentru universitățile din Moldova care sunt foarte vulnerabile la acest sector. Astfel, încheierea de acorduri de colaborare, deschiderea de extensii în vederea formării specialiștilor pe anumite domenii, trebuie să intre în activitățile zilnice ale universităților din Moldova. Acest lucru va ajuta universitățile să ofere studenților săi oportunitatea de a-și aplica propriile cunoștințe în practică, de a colabora cu manageri și angajați din mediul de afaceri, de a-și găsi mai ușor un loc de muncă, de a se realiza pe plan profesional și a avea o carieră de succes.

e) dezvoltarea culturii universitare orientate spre sustenabilitate- această necesitate apare odată cu necesitatea de a asigura o dezvoltare durabilă care poate fi atinsă prin implicarea armonioasă mai multor piloni care contribuie la atingerea sustenabilității în mediul universitar precum: curriculum, campus, comunitate instituțională. Asigurarea unui traseu sustenabil instituțiilor de învățământ superior oferă o viziune largă, axată nu doar pe un campus sustenabil dar și pe valorificarea potențialului uman al profesorilor și colaboratorilor universitari prin cultivarea valorilor și principiilor, obiectivelor orientate spre atingerea sustenabilității. Acest demers va ajuta instituțiile de învățământ superior să-și cultive un capital uman valoros care va servi drept cale spre atingerea sustenabilității.

În acest context, spre final, reiterăm că în cadrul unei instituții de învățământ superior sustenabile, programele de învățare includ explorarea campusului, parteneriate și inițiative comunitare și cultura universității din perspectiva sustenabilității, în timp ce studentul și cercetarea sunt acțiuni ce pot fi orientate către campus, comunitate și schimbare culturală instituțională. Astfel, apare necesitatea ca politica și planurile de acțiune ale universității să îmbrățișeze o noțiune holistică de sustenabilitate care, întimp îmbină sănătatea economică, justiție socială și alte preocupări umanitare.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. CONSTANTINESCU, A., *Coordonatele ale managementului dezvoltării durabile prin perspectiva culturii organizaționale*. In: Managementul intercultural, XV(27), 2013, p. 21.
2. CORTESE, A.D., *The critical role of higher education in creating a sustainable future*. In: Planning for Higher

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ INTERNAȚIONALĂ
dedicată aniversării a 25 ani ai învățământului economic la USARB
**ASIGURAREA VIABILITĂȚII ECONOMICO-MANAGERIALE PENTRU DEZVOLTAREA
DURABILĂ A ECONOMIEI REGIONALE ÎN CONDIȚIILE INTEGRĂRII ÎN UE**

Education, Vol. 31 No. 3, pp. 15-22, 2003.

3. DANCIU, V., *Întreprinderea sustenabilă. Noi provocări și strategii pentru îmbunătățirea sustenabilității corporative*. In: Economie teoretică și aplicată Volumul XX (2013), No. 9(586), pp. 4-24, ISSN 1841-8648.

4. VELAZQUEZ, L., MUNGUIA, N., PLATT, A. AND TADDEI, J. *Sustainable university: what can be the matter?*. In: Journal of Cleaner Production, Vol. 14 Nos 9/11, pp. 810-819, 2006.

5. GRECU, V.; NAGORE, I., *The sustainable university – a model for the sustainable organization*, [citat 14.11.2020]. Disponibil:

https://www.researchgate.net/publication/276424502_The_Sustainable_University_-_A_Model_for_the_Sustainable_Organization

6. SALVIONI, D.; FRANZONI, S.; CASSANO, R. *Sustainability in the Higher Education System: An Opportunity to Improve Quality and Image*, [citat 14.11.2020]. Disponibil: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2977423